

grešil, bi bilo dovolj kazni, če bi ga bili uradno premestili. ali ako bi ga bili, v najhujšem slučaju, kje namestili za podučitelja. Res, zgražati se mora človek nad takim drakoničnim postopanjem proti učitelju, ki se ne more braniti. Sovražnik je močan in krut, a ubogi učitelj nima nikogar, da bi se zavzel zanj. Ali si lahko ne mislimo, da je tega kriva le brezbriznost tistih faktorjev, ki bi morali čuvati učitelja?

Čuvati učitelja — ba! Kdo se briga danes za učitelja? Lahko tudi pogine! Kaj potem? En človek — en učitelj več ali manj! Prava reč!

Vsa karakteristika tega dejanja — dostavlja »Eđinost«, nam stopa šele prav živo pred oči, ako se spomnimo, kako je narod kulturelno zaostal, kako mu je treba šol in učiteljev, in ako se spomnimo, koliko je v Istri pomanjkanje ljudskih šol in učiteljstva! S polno zavestjo trdimo, da je tak slučaj mogoč le v deželi, kjer so šolske oblasti tesne zaveznice tistim ljudem, ki se ničesar ne boje bolj nego javne omike in ki hočejo zato, da bodi narod neizobražen. Temu naravna posledica je, da ti zavezniki in varovanci c. kr. oblasti iz srca mrze tisto šolo in tistega učitelja, ki naj bi od njih zatiranemu in po njih izkoriščanemu narodu donasal luči in ga dvigal iz teme.

Taki kričeči slučaji so možni le v deželi, kjer so oblasti zaveznice in zaščitnice njih, o katerih pač velja znani rek: Tema mora biti, kjer naj svetijo njihove zvezde!

To je žalostno in neznosno! Najžalostneje je pač to, da trpi pod takimi razmerami ubogi učitelj, ki nima nikogar, da bi odločno nastopil njemu v korist. V tem primeru bi se zavzel samo za pošteno pravico po krivem tepenega — belega sužnja!

Ali ne zmore Istra niti enega vplivnega narodnega moža? Kje je »istrski sokol«?

V ofenzivi.

(Dalje.)

Resnica je, da se ima naš kmet boriti z raznimi težkocami, a resnica je tudi, da se je predaleč odstranil od svojega prvotnega stanu. On uživa, izda in potrosi več kakor ima dohodkov, zato propada. Naš kmet ni več oblečen z obleko, ki jo je sam pridelal doma; jerhovina, raševina in platnina — sploh narodna noša je skoraj izginila s površja. On kupuje vse to po štacunah za drag denar, a to blago se ne da niti primerjati z nekdanjimi domačimi izdelki. Moški in zlasti ženske so po večjih krajih oblečeni po gizdalinsko, da se jih skoraj ne loči od gosposkih ljudi. Kakor z obleko, je tudi z jedjo in pijačo. Po vaseh je sedaj povsod štacuna poleg štacune, gostilnica poleg gostilnice, ki nam kažejo, da se tukaj mnogo kupuje in uživa. Nekdaj ni bilo teh po vaseh skoraj nič, ljudje niso imeli toliko potreb kakor jih imajo sedaj. Tekom 40 let se je izdatno razvila kupčija, pa tudi naš narod se je izdatno razvadil v uživanju. Naš kmet se mora v prvi vrsti dobro izobraziti v šoli, da bo znal uporabljati dobre in preizkušane nauke za svojo stroko, mora znati dobro računati o dohodkih in stroških ter imeti veselje do napredka, potem se bo smel šteti med kulturne izobražence. Že slišimo, kako vpije klerikalizem: »Saj so šole povsod, zakaj ga ni pa ta osrečila in naredila kmeta kulturnega?« — Kakšne so pa naše šole? Mar misli klerikalizem, da more učiteljstvo delati čudeže? Kdor je videl šole na kmetih, ta se ne bo čudil, da se ne more na noben način napredovati.

V pretežni večini so enorazrednice, po večjih vaseh dvorazrednice in celo trirazrednice s poldnevničnim poukom po 3 ure v višjih, po 2½ ure na dan pa v nižjih skupinah; klopi so večinoma prenapolnjene, da so učenci drug drugemu na poti, ne morejo pisati, ker je šola prenapolnjena. Tudi v teh treh urah na dan bi se dalo mnogo doseči, ako bi bilo vedno redno obiskovanje in če bi bili vsi učenci nadarjeni. Dež, sneg, mraz, bolezn, nujno delo in slabe poti jako ovirajo redno šolsko obiskovanje, poleg tega je mladina lahko-mišljena in mnogokrat tudi jako lena, in v teh okoliščinah poučuj uspešno, če moreš! Preden se otroka privede, da je zmožen vsaj deloma pravilno napisati svoje misli, dobro računati in da se seznanj z drugimi znanostmi, je treba premnogo truda, vztrajnega dela in angelskega potrpljenje. Mnogo več bi se doseglo pri celodnevem pouku, da bi imel naš narod v resnici lep dobiček od šole; ali kaj hočemo, navidezni prijatelj našega naroda — naš klerikalizem — je takim šolam na kmetih odločno nasproten, kakor smo že povedali. On ni samo nasproten, ampak naravnost tudi ovira narodno prosveto med našim narodom. Mnogi župniki kot predsedniki krajnega šolskega sveta ali pa njihovi podrepniki delajo z učiteljstvom in šolo, naravnost povedano, škandalozne reči. O tem bi znalo povedati naše učiteljstvo mnogo pikantnih dogodljajev, vendar o tem bomo govorili o drugi priliki. O tej priliki povemo samo eno primer. Neki župnik je imel majhen in slab hlev. Na stroške župljanov je napravil novega; stal je blizu 20.000 K. Potreba je bilo napraviti novo šolo. Splošna želja je bila uvesti v novi šoli celodnevni pouk. Župnik se je temu upiral z vsemi močmi, trdeč, da se ne sme obremeniti kmeta s takimi stroški in s celodnevničnim poukom, to pa tudi ne za to, ker kmet potrebuje otroke pri delu. Neki občinski zastopnik krajnega šolskega sveta ga je zavrnil: »Za vaš hlev ni bilo škoda 20.000 K; takrat ni bilo škoda kmeta in denarja, za šolo in naše otroke je pa škoda!« — Iz tega pojasnila je jasno ko beli dan, da naš klerikalizem hoče osrečavati naše ljudstvo na socialnem polju na podlagi nevednosti in neumnosti. Želi imeti veliko narodno politiško stranko, da bi ti ubogi nevedneži bili kimavci za njegov ideal; hoče osrečavati ljudstvo brez podlage ali prave omike, zato ga lahko po vsi pravici imenujemo ljudskega sleparja! (Dalje.)

Dopisi.

Istra.

Popovi, tješite se. Novopečeni list »Omnibus«, komu je na čelu valjda doktor »Koritaš«, liepo Vas služi. U svojem 157. broju »Numero pasquale« od 22. IV. 1905 donša krasan dopis, koji glasi u izvoru na čast, diku i uzvišanje Vaše evo ovako: »Azion cattolica«.

Neki dopisnik iz južne Furlanije se tuži u zadnjem »Avvenire«, da tamošnje svećenstvo malo mari i za crkvu i za puk, nego da se daju na zabave, na šetnje, što da ne odgovara pravoj dužnosti svećenstva.

Kad to pročitaš, pomisliš u sebi: što ćemo mi na to, sirote, ovdje u puljskom dekanatu.

Što rade naši popovi, koji su većinom naši ljuti narodni protivnici — (nisu valjda glasovali za gulijaša. Opom. dopisnika) osim častne iznimke dvojice, trojice njih?

Što rade, velim, ovi naši popovi na dobro našeg naroda i na korist katoličke crkve?